

شیوه نامه جامع ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

دانشگاه ماهرالبرز

سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۶

شناسنامه سند

مؤلفه	مشخصات
عنوان سند	شیوه‌نامه جامع ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
ماهیت	شیوه‌نامه اجرایی، سنجش، تضمین کیفیت و ارزیابی عملکرد
مالک سند	مرکز ارزیابی کیفیت و تعالی یاددهی یادگیری
دامنه	کلیهٔ دروس، اعضای هیئت علمی و اساتید مدعو دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه مهرالبرز
نسخه	۱/۰
چرخهٔ بازنگری	سالانه
اسناد پایه	«دستورالعمل جامع ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانشجویان در دانشگاه مهرالبرز با رویکرد یادگیری محوری در بستر آموزش الکترونیکی» تهیه شده در معاونت آموزشی و پژوهشی؛ چارچوب مرجع جامع سنجش یادگیری و تعالی دانشگاه مهرالبرز
اصل مرجع	هم‌راستایی سازنده، استمرار و تنوع سنجش، بازخورد سازنده، عدالت و شفافیت، اصالت علمی، حضور مؤثر آموزشی و بهبود مستمر بر پایه شواهد

فهرست

مقدمه	2
هدف و اصول	2
انتظارات دانشگاه	3
الگوی پیشنهادی توزیع نمره دانشجو	4
الزامات طراحی آزمون	4
هوش مصنوعی	5
الزامات اجرایی	5
عدالت، حریم خصوصی و اصالت علمی	6
ارزیابی عملکرد آموزشی استادان	6
جمع‌بندی	6

مقدمه

محیط یادگیری دیجیتال، ماهیت شواهد یادگیری را دگرگون ساخته است. دانشجو با منابع متنوع، تعاملات چندگانه، ابزارهای هوش مصنوعی، سامانه و مسیرهای یادگیری گوناگون مواجه است. در چنین بستری، اتکا به آزمون پایانی برای استنباط یادگیری واقعی ناکافی است. سنجش باید بتواند شواهد متنوع، در طول یادگیری، معتبر و منصفانه را تولید کند. همچنین ارزشیابی در رویکرد سازاگرایانه ابزار تولید نمره نیست؛ بلکه بخشی از فرایند یاددهی-یادگیری است که به دانشجو کمک می‌کند تا میزان پیشرفت خود را تعیین، شکاف‌های یادگیری را شناسایی و سپس مسیر یادگیری خود را اصلاح کند.

شواهد پژوهشی در آموزش آنلاین و ترکیبی نشان می‌دهد که **حضور استاد و تعامل علمی او** با برخی پیامدهای یادگیری و تجربه دانشجو ارتباط دارند. همچنین شواهد در آموزش عالی از نقش ارزشیابی تکوینی، کوییزها و بازخورد استاد و همتایان در حمایت از یادگیری پشتیبانی می‌کند. بر این اساس، دانشگاه انتظار دارد ارزشیابی دروس از رویکرد صرفاً «پایان‌ترمی» به سمت **ارزشیابی مستمر، متنوع، معنادار و همراه با بازخورد** حرکت کند. **این حرکت در مسیری تدریجی طی ترم‌های آتی پیگیری خواهد شد.**

هدف این شیوه‌نامه ایجاد چارچوبی مشترک برای ارتقای کیفیت تجربه یادگیری دانشجو در محیط دیجیتال است، چرا که دانشگاه مهرالبرز بر گذار از «آزمون محوری و نتیجه‌محوری» به «یادگیرنده‌محوری و فرایندمحوری» برای ارتقای کیفیت تصریح دارد.

هدف و اصول

هدف

هدف این شیوه‌نامه، ایجاد چارچوبی برای:

- سنجش منصفانه و معتبر یادگیری دانشجو؛
- هم‌راستایی ارزشیابی با اهداف، محتوا و پیامدهای یادگیری؛
- تقویت ارزشیابی تکوینی و بازخورد؛
- افزایش تعامل آموزشی در محیط دیجیتال؛
- ایجاد شفافیت در شیوه ارزیابی؛
- بهبود مستمر فرایند یاددهی-یادگیری است.
- این شیوه‌نامه در کلیه دروس دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد اجرا می‌شود. در مواردی که ماهیت درس یا رشته اقتضای متفاوتی داشته باشد، شیوه ارزشیابی می‌تواند با رعایت اهداف آموزشی درس تعدیل شود.

اصول

ارزشیابی یادگیری در دانشگاه بر اصول زیر استوار است:

1. **هم‌راستایی با پیامد یادگیری:** ارزشیابی باید آنچه را بسنجد که یادگیری براساس آن طراحی شده است.
2. **استمرار:** سنجش یادگیری در طول نیم‌سال انجام شود و به آزمون پایان‌ترم محدود نباشد.
3. **تنوع:** از ترکیبی متناسب از آزمون، تکلیف، پروژه، فعالیت تعاملی در تالار گفت‌وگو و سایر شواهد یادگیری استفاده شود.
4. **عدالت:** دانشجویان فرصت منصفانه‌ای برای نشان دادن شایستگی‌های خود داشته باشند.
5. **شفافیت:** معیارها، روش‌ها و نمره ارزشیابی از ابتدای نیم‌سال برای دانشجو روشن باشد.

6. **بازخورد:** ارزشیابی تا حد امکان به بهبود یادگیری دانشجو کمک کند.

7. **اصالت علمی:** اصالت عملکرد دانشجو تا حد امکان قابل احراز باشد.

انتظارات دانشگاه

ارزشیابی مستمر: استاد موظف است متناسب با ماهیت درس، در طول نیمسال از فعالیتهای ارزشیابی تکوینی استفاده کند. این فعالیتهای می تواند شامل موارد زیر باشد:

- کوئیزها؛
- تکالیف تحلیلی؛
- حل مسئله؛
- مطالعه موردی و سناریو؛
- پروژه؛
- خودارزیابی و همتاسنجی؛
- مشارکت علمی در تالار گفتوگو؛
- ارائه یا دفاع از پروژه؛
- پرتفولیوی الکترونیکی.

هدف از ارزشیابی مستمر، صرفاً تولید نمره نیست؛ بلکه **شناخت میزان پیشرفت و شناسایی به موقع شکافهای یادگیری** است. **آزمون میان ترم:** آزمون میان ترم برای کل دروس به عنوان یکی از ارکان ارزشیابی درس برگزار می شود. در دروس کاملاً مهارتی یا پروژه محور، شیوه اجرای ارزشیابی میان ترم می تواند متناسب با ماهیت درس طراحی شود.

تالار گفتوگو: استادان، متناسب با ماهیت درس، از تالارهای گفتوگو برای ایجاد تعامل علمی و یادگیری مشارکتی استفاده می کنند. موضوعات تالار گفتوگو بهتر است صرفاً به پرسشهای اطلاعاتی محدود نباشند و دانشجو را به فعالیتهایی مانند نمونه های زیر دعوت کنند:

- تحلیل؛ مقایسه؛
- استدلال؛ نقد؛ حل مسئله؛
- کاربرد دانش در موقعیت واقعی و دفاع از یک دیدگاه علمی

پژوهش ها نشان داده اند که حضور آموزشی و شناختی اساتید در محیطهای آنلاین بر کیفیت یادگیری مؤثرند. **بازخورد:** ارائه بازخورد، بخشی از فرایند یاددهی-یادگیری است. بازخورد مؤثر باید حتی الامکان دارای ویژگیهای زیر باشد:

- به موقع؛
- شفاف؛
- مرتبط با اهداف و پیامدهای یادگیری؛
- مبتنی بر شواهد؛
- قابل استفاده برای بهبود عملکرد بعدی

اعلام نمره، بازخورد آموزشی محسوب نمی شود؛ بلکه دانشجو باید بتواند از بازخورد دریافت شده پاسخ سؤالهای زیر را بیابد:

چه چیزی را درست انجام داده است؟ چه چیزی نیاز به اصلاح دارد؟

و برای بهبود عملکرد خود چه کاری می‌تواند انجام دهد؟

پژوهش‌های ارزشیابی تکوینی و بازخورد در آموزش عالی از اهمیت این رویکرد حمایت می‌کند^۱.

حضور مؤثر استاد در LMS : استاد موظف است برای هدایت آموزشی، پاسخ‌گویی، تعامل علمی و رصد یادگیری، حداقل یک ساعت در هفته و در مجموع ۱۲ ساعت در طول نیم‌سال، حضور مؤثر در سامانه یادگیری (LMS) داشته باشد. منظور از حضور مؤثر صرفاً ورود به سامانه نیست و می‌تواند از طریق فعالیت‌هایی مانند موارد زیر تحقق یابد:

- پاسخ به پرسش‌های دانشجویان؛
- ارائه بازخورد؛
- مشارکت در تالار گفت‌وگو و هدایت بحث‌های علمی؛
- ارائه راهنمایی یادگیری؛
- بررسی فعالیت‌های یادگیری؛
- بررسی نتایج ارزشیابی‌ها؛
- و مداخله آموزشی برای دانشجویان نیازمند حمایت.

بنابراین، معیار اصلی برای حضور استاد، کیفیت و کارکرد آموزشی آن است، نه صرفاً مدت زمان ورود به سامانه.

الگوی پیشنهادی توزیع نمره دانشجو

اصل کلی: نمره نهایی دانشجو باید حاصل مجموعه شواهد یادگیری در طول نیم‌سال باشد و صرفاً به عملکرد در آزمون پایان‌ترم وابسته نباشد. با توجه به تنوع دروس، الگوی زیر پیشنهاد می‌شود:

نمره پیشنهادی	مؤلفه ارزشیابی
۶ تا ۸	آزمون پایان‌ترم
۱۲ تا ۱۴	انواع فعالیت‌های یادگیری (تکلیف، آزمون، پروژه، تعامل در تالار گفت‌وگو، میان‌ترم)
۲۰	جمع

درصدهای فوق، الگوی سیاستی دانشگاه برای ایجاد تعادل میان ارزشیابی مستمر و ارزشیابی پایانی است. برای دروس عملی، پروژه‌محور یا مهارتی، امکان تعدیل سهم مؤلفه‌ها با تصویب گروه وجود دارد؛ مشروط بر آنکه پوشش مناسب ارزشیابی اهداف درس حفظ شود.

الزامات طراحی آزمون

آزمون‌های درسی باید حتی‌الامکان:

۱. با اهداف، سرفصل‌های مصوب و پیامدهای یادگیری هم‌راستا باشند؛

^۱ . هرچند درباره اینکه دقیقاً کدام نوع بازخورد در همه شرایط مؤثرتر است، شواهد یکسانی وجود ندارد.

2. به حفظ و بازشناسی اطلاعات محدود نشوند؛
3. متناسب با سطح درس، شامل سؤالات تحلیلی و کاربردی باشند؛
4. از بانک سؤال مناسب استفاده کنند؛
5. در صورت امکان از تصادفی سازی سؤالات استفاده کنند؛
6. از نظر دشواری و کیفیت سؤال بررسی مداوم شوند؛
7. برای آزمون نهایی از آزمون استفاده شود.
8. پرسش ها یا فعالیت هایی انتخاب شوند که دانشجو را به کاربرد، تحلیل، استدلال و تولید پاسخ اصیل وادار کند.

هوش مصنوعی

دانشگاه استفاده مسئولانه از هوش مصنوعی را در چارچوب اهداف یادگیری دنبال می کند. بنابراین ضروری است استاد در طرح درس و ابتدای نیم سال مشخص کند:

- استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی در کدام فعالیت ها مجاز است و در صورت مجاز بودن، در چه سطحی مجاز است؛
 - دانشجو چگونه باید استفاده از ابزار را اعلام کند.
- استفاده از هوش مصنوعی در آزمون پایان ترم، ممنوع است؛ مگر آنکه استفاده از آن صراحتاً بخشی از هدف یا شیوه ارزیابی درس باشد. برای افزایش اصالت ارزشیابی، استفاده از روش هایی مانند دفاع شفاهی کوتاه، ارائه، پرسش های تحلیلی و فعالیت های مبتنی بر تجربه و حل مسئله توصیه می شود.
- نتیجه تشخیص متن توسط هوش مصنوعی به تنهایی مبنای احراز تخلف آموزشی نیست؛ تصمیم گیری در این باره بر اساس شواهد کافی و مقررات مربوط انجام می شود.

الزامات اجرایی

استاد گرامی موظف است پیش از شروع یا ابتدای نیم سال، شیوه ارزشیابی درس را به طور شفاف در اختیار دانشجویان قرار دهد. این اطلاعات باید حداقل شامل موارد زیر باشد:

- اهداف و پیامدهای یادگیری؛
- روش های ارزشیابی؛
- وزن هر فعالیت؛
- نحوه مشارکت در تالار گفت وگو؛
- معیارهای ارزیابی پروژه و تکالیف؛
- نحوه استفاده از هوش مصنوعی؛
- شیوه و زمان تقریبی ارائه بازخورد؛
- و مقررات مربوط به اصالت علمی.

پس از شروع نیم سال، هر تغییر اساسی در شیوه ارزشیابی باید با اطلاع رسانی شفاف و رعایت حقوق دانشجویان انجام شود.

عدالت، حریم خصوصی و اصالت علمی

در اجرای ارزشیابی ضروری است:

1. حریم خصوصی دانشجویان رعایت شود.
2. استفاده از داده‌های LMS و سامانه‌های آزمون در چارچوب اهداف آموزشی و مقررات دانشگاه باشد.
3. شیوه‌های نظارت و پایش آزمون تا حد امکان برای دانشجو شفاف باشد.
4. رسیدگی به تخلفات آموزشی مطابق مقررات مصوب دانشگاه انجام شود. هرگونه حکم تنبیهی یا عدد مربوط به نمره پس از تطبیق با مقررات رسمی دانشگاه و مراجع ذیصلاح در نسخه نهایی شیوه‌نامه درج شود.

ارزیابی عملکرد آموزشی استادان

ارزیابی عملکرد آموزشی اساتید گرامی بر پایه این سند تغییراتی خواهد داشت که در سندی جداگانه در اختیار اساتید قرار خواهد گرفت. خلاصه این تغییرات به شرح زیر است:

ارزیابی عملکردی اساتید

وزن	مؤلفه ارزیابی
۵۰٪	ارزیابی دانشجویان از استاد
۱۴٪	ثبت به موقع نمرات
۲۴٪	تشکیل کلاس‌های مجازی توسط استاد
۱۲٪	حضور ۱۲ ساعت مؤثر ^۲ در LMS (کیفیت اجرای ارزشیابی مستمر، آزمون میان‌ترم، تالار گفت‌وگو)
۱۰۰٪	جمع

جمع‌بندی

از استادان گرامی انتظار می‌رود در هر نیم‌سال:

۱. ارزشیابی را در طول ترم و نه فقط در پایان ترم انجام دهند.
۲. آزمون میان‌ترم را متناسب با ماهیت درس برگزار کنند.
۳. از کوییزها و فعالیت‌های تکوینی برای رصد یادگیری استفاده کنند.
۴. متناسب با درس، فعالیت‌های تعاملی و علمی در LMS ایجاد کنند.

^۲ . چنانچه اساتید ۶ ساعت حضور مؤثر در سامانه مدیریت یادگیری داشته باشند، این نمره به ایشان تعلق خواهد گرفت. منظور از «حضور مؤثر»، تعامل سازنده در مسیر یادگیری با ثبت بازخوردهای متنی به موقع و سازنده به تکالیف دانشجویان و مدیریت توزیع نمره میان فعالیت‌های مختلف به‌ویژه مشارکت مؤثر در موضوعات تالار گفت‌وگو است.

۵. بازخورد آموزشی و قابل استفاده به دانشجویان ارائه دهند.
۶. حداقل 6 ساعت در ترم برای هر درس در طول نیمسال حضور مؤثر و مستند در LMS داشته باشند.
۷. سوالات و فعالیت‌هایی متناسب با اهداف یادگیری و فراتر از حفظ مطالب طراحی کنند.
۸. شیوه ارزشیابی و توزیع نمره را از ابتدای نیمسال شفاف اعلام کنند.
۹. نمرات را در موعد مقرر ثبت کنند.
۱۰. اصول عدالت، حریم خصوصی و اصالت علمی را رعایت کنند.
۱۱. سیاست استفاده از هوش مصنوعی را برای دانشجویان روشن کنند.
۱۲. از نتایج ارزشیابی برای اصلاح و بهبود تدریس استفاده کنند.

سخن پایانی: دانشگاه زمانی می‌تواند کیفیت یادگیری را تضمین کند که ارزشیابی را ابزار **تولید نمره** نداند، بلکه آن را بخشی از فرایند **هدایت و بهبود یادگیری** تلقی کند. حضور استاد در محیط دیجیتال صرفاً به برگزاری کلاس یا ورود به سامانه محدود نمی‌شود. حضور واقعی استاد در **تعامل علمی با دانشجو، ارائه بازخورد، پایش پیشرفت دانشجو و مداخله آموزشی به موقع** معنا پیدا می‌کند. این شیوه‌نامه قصد ندارد نسخه یکسان برای همه دروس ایجاد کند و در انتخاب روش‌های ارزشیابی باید به رشته، سطح تحصیلی، ماهیت درس و اهداف یادگیری توجه شود. هدف نهایی، ایجاد محیطی است که در آن **ارزشیابی پایان یادگیری نباشد؛ بلکه بخشی از خود فرآیند یادگیری باشد.**

برای مطالعه بیشتر درباره رویکردهای نو در ارزیابی و بهبود کیفیت و نیز دسترسی به منابع علمی پشتیبان این سند، پیوستی تهیه شده و در اختیار استادان گرامی قرار خواهد گرفت.